

УДК 336.717.1

Стащук О. В.,*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та кредиту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,***Шемедюк Л. В.,***студентка Інституту економіки та менеджменту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглянуто сутність та значення організації грошових розрахунків на підприємстві, проаналізовано стан грошових розрахунків на прикладі ТзОВ «Техно Модуль Ультра», запропоновано шляхи підвищення ефективності здійснення грошових розрахунків.

Ключові слова: організація грошових розрахунків, грошові потоки, ліквідність, кредиторська і дебіторська заборгованість.

В статье рассмотрены сущность и значение организации денежных расчетов на предприятии, проанализировано состояние денежных расчетов на примере ООО «Техно Модуль Ультра», предложены пути повышения эффективности осуществления денежных расчетов.

Ключевые слова: организация денежных расчетов, денежные потоки, ликвидность, кредиторская и дебиторская задолженность.

The article deals with the nature and value of cash payments in the company, analyzed of cash payments by the example Ltd. «Module Ultra Techno», proposed ways to improve cash settlement.

Keywords: organization of cash payments, cash flow, liquidity, payables and receivables.

Постановка проблеми. У процесі своєї діяльності будь-яке підприємство потребує фінансові ресурси, необхідні для здійснення економічних відносин з іншими юридичними та фізичними особами. Такі відносини реалізуються за допомогою грошових розрахунків, що є однією з необхідних ланок розширеного відтворення. Вони опосередковують розподіл та перерозподіл суспільного продукту, перетворення його з товарної форми на грошову та навпаки, пов'язане при цьому зі зміною форм власності. Розрахунки здійснюються на економічній базі кругообігу засобів у процесі виробництва і є суспільним визнанням того, що продукція підприємства потрібна споживачам. Значення грошових розрахунків полягає у тому, що від правильної їх організації залежить своєчасність та оперативність їх здійснення, а отже, і фінансовий стан підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних науковців, дослідження яких присвячені теорії та практиці економічного аналізу грошових потоків і розрахунків, варто відзначити таких, як: Л. А. Бехтер, А. С. Ємельсон, Л. О. Лігоненко, Я. І. Невмержицький, А. М. Поддєрьогін, Р. А. Слав'юк, В. В. Ясишена та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження ефективності здійснення грошових розрахунків та пошук шляхів її підвищення на прикладі ТзОВ «Техно Модуль Ультра».

Виклад основного матеріалу. Оцінка ефективності здійснення грошових розрахунків підприємства передбачає дослідження ліквідності, платоспроможності підприємства, що визначають достатність грошових коштів для здійснення розрахунків, а також аналіз грошових потоків та коефіцієнта співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості з метою виявлення проблем та пошуку шляхів підвищення ефективності здійснення грошових розрахунків.

Оптимізація грошових розрахунків підприємства тісно переплітається із формуванням, обігом і погашенням дебіторської та кредиторської заборгованості. Необхідність порівняння результатів аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості впливає з двостороннього відображення розрахунків підприємства, що досліджуються, у фінансовій звітності, – з одного боку, дебіторській та, з іншого боку, кредиторській заборгованості.

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості є важливим елементом контролю за раціональним співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства, з огляду на дотримання стабільності його фінансового стану та поступального розвитку підприємства [5]. Значне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською завжди створює загрозу фінансовій стійкості підприємств і призводить до необхідності залучення додаткових джерел фінансування. Загалом

нормальним вважається стан, коли кредиторська заборгованість перевищує дебіторську не більше ніж у два, але не менше ніж у 1,5 рази [2, с. 317–318].

Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків із кредиторської заборгованості, що вимагає негайного повернення. Рівень платоспроможності оцінюється за даними балансу на основі характеристики ліквідності оборотних коштів, тобто з урахуванням часу, потрібного для перетворення їх у готівку [4, с. 243].

У рамках аналізу ефективності здійснення грошових розрахунків підприємства варто зосередити увагу також на показниках грошових потоків підприємства, оскільки грошовий потік як результативний показник є одним із найважливіших показників ефективності діяльності підприємства. Метою аналізу грошових потоків підприємства є прискорення руху грошових коштів і підвищення на цій основі оборотності активів та капіталу, а також забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності підприємства й оптимізації його грошових розрахунків.

ТзОВ «Техно Модуль Ультра» – компанія, яка здійснює продаж і монтаж холодильного обладнання, систем опалення, вентиляції та кондиціювання повітря. Вона розпочала свою діяльність у 2003 році. Вважається доцільним проаналізувати стан грошових розрахунків цього суб'єкта господарювання з метою виявити слабкі місця в організації грошових розрахунків та запропонувати шляхи підвищення ефективності їх здійснення.

Рух готівкових грошей і безготівкових платіжних засобів у грошовому обороті взаємопов'язаний. Проте організація грошових розрахунків з використанням безготівкових грошей для підприємства є більш пріоритетною і у сукупному грошовому обороті безготівкові розрахунки переважають, оскільки вони мають чимало переваг над готівковими. Ці переваги проявляються передусім у прискоренні та зручності розрахунків, в економії витрат, пов'язаних з перевезенням готівки, її обліком та зберіганням [1]. У грошових розрахунках ТзОВ «Техно Модуль Ультра» переважають безготівкові, що є результатом ефективної політики підприємства щодо організації грошових розрахунків.

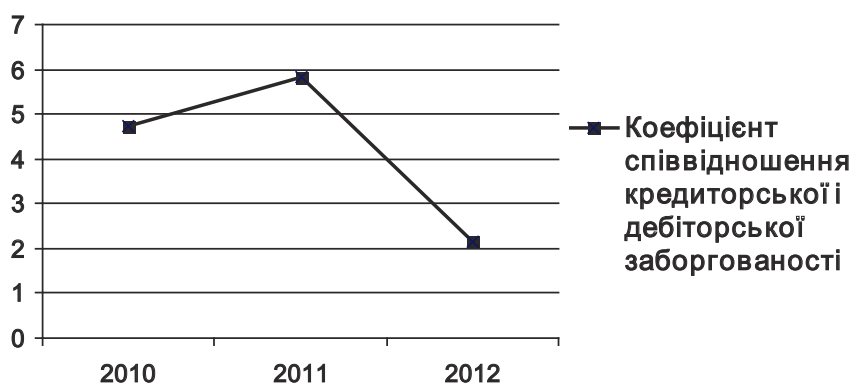

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості ТзОВ «Техно Модуль Ультра» у 2010-2012 рр.

Проаналізувавши коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості ТзОВ «Техно Модуль Ультра» за 2010-2012 роки, потрібно підкреслити його високе значення, що свідчить про нездатність підприємства розрахуватися з кредиторами за рахунок погашення дебіторської заборгованості протягом року. Проте у 2012 році наявна позитивна тенденція до зниження показника та наближення його значення до нормативного за рахунок збільшення дебіторської заборгованості.

Значення показників ліквідності підприємства подано в таблиці 1.

Таблиця 1
Показники ліквідності ТзОВ «Техно Модуль Ультра» за 2010-2012 роки

Показник	Орієнтовне значення	Значення показника		
		2010	2011	2012
Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	> 2	0,94	1,24	1,4
Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	> 1	0,22	0,2	0,48
Коефіцієнт абсолютної (термінової) ліквідності	> 0,2	0,01	0,02	0,01

Чистий оборотний капітал, тис. грн.	> 0, збільшення	-178	820	1286
Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	збільшення	-0,14	0,07	0,03

Як бачимо з таблиці, коефіцієнт загальної ліквідності ТзОВ «Техно Модуль Ультра» у 2010-2012 роках менший за нормативний, тобто відсутня достатня кількість мобілізованих з усіх джерел активів, за рахунок яких можуть бути погашені поточні зобов'язання за кредитами та розрахунками. Водночас простежується тенденція до зростання показника і наближення його значення до нормативного, що свідчить про значне збільшення обсягу оборотних активів порівняно з незначним зростанням поточних зобов'язань. Збільшення коефіцієнта швидкої ліквідності у 2012 році, порівняно з попередніми роками, свідчить про певне зміцнення платоспроможності підприємства, проте цей показник залишається на низькому рівні у зв'язку з великими обсягами найменш ліквідних компонентів оборотних активів – запасів. Аналіз коефіцієнтів абсолютної ліквідності у 2010-2012 роках дає можливість стверджувати, що у ТзОВ «Техно Модуль Ультра» недостатньо ліквідних активів для негайної ліквідації короткострокової заборгованості. Незначне зростання показника простежується лише у 2011 році.

Чистий оборотний капітал у 2010 році має від'ємне значення, що свідчить про фінансову нестійкість підприємства та його нездатність погасити свої короткострокові зобов'язання. Проте у 2011 та 2012 роках має місце збільшення значень показника та їх додатній напрям, що пов'язано зі зростанням оборотних активів та означає наявність у підприємства фінансових ресурсів для розширення своєї діяльності у майбутньому.

У 2010 році коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів має від'ємне значення, що означає відсутність у ТзОВ «Техно Модуль Ультра» власних оборотних коштів у мобільній формі. У 2011 та 2012 роках цей показник зріс (найбільше значення простежується у 2011 році), і це позитивно характеризує зміни у фінансовому стані підприємства, оскільки свідчить про збільшення можливості вільно маневрувати власними коштами.

Динаміку показників аналізу грошових потоків ТзОВ «Техно Модуль Ультра» подано в таблиці 2.

Таблиця 2
Показники аналізу грошових потоків ТзОВ «Техно Модуль Ультра» за 2010-2012 роки

Показник	Нормативне значення	Значення показника		
		2010	2011	2012
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	1	-0,08	0,01	-0,01
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	1	0,98	1	1
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	збільшення	-0,02	0	0
Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку	-	0,31	-0,34	0,92

З таблиці видно, що найвище значення коефіцієнта достатності чистого грошового потоку має місце у 2011 році, найнижче – у 2010, що є негативними показниками. Така динаміка свідчить про недостатність власних коштів для покриття потреб підприємства. Коефіцієнт ліквідності грошового потоку підприємства протягом трьох років зберігає оптимальне значення, що означає здатність підприємства покривати витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком. Динаміка коефіцієнта ефективності грошового потоку є негативною, оскільки простежуються низькі його значення, що свідчить про нерезультативність управлінських рішень щодо грошових потоків. Найвище значення коефіцієнта реінвестування чистого грошового потоку ТзОВ «Техно Модуль Ультра» виявлено у 2011, найнижче – у 2012 році, що однаково є недостатнім для ефективного функціонування підприємства.

На підприємстві виникає необхідність здійснення управління грошовими розрахунками, що передбачає формування такої моделі грошових розрахунків, за якої виконання грошових зобов'язань між сторонами договірних відносин реалізується із використанням найбільш зручних форм безготівкових платежів з позицій компромісу комерційних інтересів учасників таких відносин. Удосконалення безготівкових розрахунків можливе завдяки використанню в розрахунках векселів. ТзОВ «Техно Модуль Ультра» використовує векселі при розрахунках з постачальниками. Пропонується більш активно запроваджувати вексельну форму розрахунків як засіб зменшення дебіторської заборгованості підприємства.

Таким чином, аналіз стану та динаміки показників ліквідності та грошових потоків ТзОВ «Техно Модуль Ультра» у 2010-2012 р.р. дозволив запропонувати такі шляхи підвищення ефективності здійснення грошових розрахунків:

- рефінансування дебіторської заборгованості шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, форфейтингу, примусового стягнення;
- прискорення оборотності дебіторської заборгованості шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту;
- здійснення ефективного управління запасами, оптимізація запасів товарно-матеріальних цінностей шляхом встановлення нормативів товарних запасів методом техніко-економічних розрахунків;
- скорочення розмірів страхових, гарантійних та сезонних запасів на період перебування підприємства у фінансовій кризі;
- прискорення рентабельності використання грошових коштів (купівля високоліквідних цінних паперів, розміщення коштів у фінансових структурах тощо);
- збільшення частки оборотних активів, акумуляування ліквідних коштів, що дозволить підвищити платоспроможність і ліквідність підприємства;
- здійснення інвестування з метою підвищення маневреності власних оборотних коштів підприємства;
- підтримання обсягів додатного і від'ємного грошових потоків на однаковому рівні шляхом збільшення надходжень коштів на підприємство від усіх видів господарських операцій;
- прискорення оборотності грошових коштів шляхом своєчасної інкасації виручки, скорочення обсягів готівкових розрахунків, скорочення обсягів розрахунків за допомогою чеків.

Висновки. Ефективна організація грошових розрахунків сприяє нормальному функціонуванню суб'єкта господарювання. Дотримання принципів, форм та правил здійснення розрахунків забезпечує чітку їх організацію, прискорює обіг коштів у розрахунках, знижує дебіторську та кредиторську заборгованість, сприяє зміцненню розрахунково-платіжної дисципліни, господарського розрахунку та підвищенню ефективності виробництва.

Динаміка основних показників ліквідності, коефіцієнта співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості, показників аналізу грошових потоків ТзОВ «Техно Модуль Ультра» дала змогу запропонувати низку заходів щодо підвищення ефективності організації грошових розрахунків, реалізація яких дозволить підвищити здатність підприємства сплатити свої короткострокові зобов'язання протягом періоду, оптимізувати грошові потоки, удосконалити форми здійснення безготівкових розрахунків та обіг грошових коштів, а також зміцнити фінансову стійкість ТзОВ «Техно Модуль Ультра».

Література:

1. Бехтер Л. А. Сутність та роль безготівкових розрахунків в господарській діяльності підприємства / Л. А. Бехтер // Економічний простір. – 2011. – № 54. – С. 151–155.
2. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : [навч. посібник] / Р. А. Слав'юк – К. : ЦУЛ, 2002. – 460 с.
3. Тимош І. Оптимізація грошових потоків у системі підприємницької діяльності / І. Тимош // Економічний аналіз. – 2009. – № 3. – С. 244–246.
4. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник. / В. М. Шелудько – К. : Знання, 2006. – 439 с.
5. Ясишена В. В. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємства / В. В. Ясишена, І. М. Сисоєва // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 [28]. – С. 131–139.